

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра української літератури імені академіка Михайла Возняка

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ»**

Перший освітній рівень вищої освіти («бакалавр»)

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка (шифр і назва напрямку підготовки)
Спеціальність	014 Середня освіта (шифр і назва спеціальності)
Спеціалізація	014.01 Середня освіта (українська мова і література) (назва спеціалізації)
Факультет	Філологічний (назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма «Історія української літератури другої половини XIX ст.» для студентів за спеціальністю 035 Філологія, 014.01 Середня освіта (українська мова і література). “31” серпня 2024 року. 20 с.

Розробник: Горблянський Юрій Петрович, доцент кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка, кандидат філологічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української літератури імені акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри української літератури імені акад. М. Возняка

(Микитюк В. І)

«29» серпня 2024 року

Схвалено Вченою радою філологічного факультету

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

«29» серпня 2024 року

Голова

Крохмальний Р. О.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5 (у 3 семестрі)	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка (шифр і назва) Спеціальність 014 Середня освіта	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціалізація 014.01 Середня освіта (українська мова і література)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	–
Загальна кількість годин – 105		Семестр	
	3-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,5	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		16 год	-
		Практичні, семінарські	
		32 год	-
		Самостійна робота	
		57 год	-
		Вид контролю: іспит	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу полягає в найбільш вичерпному, системному й послідовному висвітленні українського літературного процесу першої половини ХІХ ст. як етапного періоду в контексті історії української літератури Х – ХХІ ст., у з'ясуванні закономірностей становлення через розгляд у європейському контексті та внутрішньолітературні порівняння.

Завдання дисципліни:

- розкрити своєрідність літературного процесу зазначеного періоду;
- охарактеризувати основні напрями розвитку української літератури в контексті світової;
- зосередити увагу студентів на тенденціях розвитку художніх жанрів, стилів, напрямів;
- об'єктивно й толерантно оцінити місце кожного письменника в літературному процесі, долаючи стереотип «неповноти» української літератури;
- дати системний аналіз знакових для розвитку літературного процесу художніх творів;
- навчити студентів самостійно давати оцінку літературних текстів, явищ, літературознавчих розвідок, критичних статей;
- узагальнити та систематизувати вивчений матеріал;
- підвищити рівень читацької компетенції студентів як реципієнтів;
- засобами художнього слова оптимізувати процес формування та гармонізації духовності особистості майбутніх педагогів-словесників.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- основні тенденції функціонування і розвитку літературного процесу першої половини ХІХ ст. в Україні;
- зміст творів, що входять до програми;
- провідні літературознавчі художньо-естетичні й ідеологічні концепти періоду та головні прикмети творчості авторів;
- ознаки традиційного і новаторського в літературному процесі періоду.

Студент повинен **уміти**:

- працювати з першоджерелами;
- використовувати методологічні засади під час аналізу текстів;
- уміти аналізувати художні твори з огляду на їхню тематичну, жанрово-стильову, поетикальну специфіку;
- урахувати різні процеси всередині окремого жанру та в жанрових системах у прозі, поезії, драматургії;
- усвідомлювати поліваріантність (множинність) рецепцій художніх явищ;
- уміти самостійно аналітично й синтетично мислити;
- фахово й переконливо аргументувати власну думку, концепцію, спостереження.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Світоглядні й естетичні прикмети та головні представники українського літературного процесу першої половини XIX ст. Байкарство. Котляревщина

Тема 1. Перший етап розвою нової української літератури: генезис, панівні течії, жанрова система, представники

Історико-культурні передумови творення літератури, особливість цього етапу літературного процесу. Поняття “нова українська література” та періодизація української літератури; основні закономірності розвитку українського літературного процесу першої половини XIX ст. і літературні напрямки (класицизм, сентименталізм, романтизм); стильовий синкретизм в українській літературі першої половини XIX ст.

Особливості літературного процесу першої половини XIX ст. у контексті літературного життя Європи. Роль періодичних видань в організації літературного життя України. Значення літературної критики в оцінці літературних явищ, в оцінці тенденцій і закономірностей літературного процесу в Україні. Особливість жанрової моделі, концепція людини та характер художнього мислення в українській літературі першої половини XIX ст. Зв'язок літературного процесу з філософською думкою в Україні, слов'янських та західноєвропейських народів. Початки фольклорно-етнографічних студій. Фольклоризм як одна із визначальних ознак літературної епохи та один із домінантних факторів її оновлення. Історизм у літературі. Висвітлення цього періоду в С. Єфремова, М. Зерова, Д. Чижевського та в академічних історіях української літератури.

Особливості функціонування класицизму в українській літературі. Заперечення складної системи естетичних ідеалів бароко, спорідненість із ренесансом, античністю. Основний естетичний ідеал класицизму – “краса” і “величне”. Раціоналізм, нормативність, строга регламентація мистецтва та літератури, усталення вічних, непорушних естетичних правил і законів. Закон “трьох єдностей” у драматургії. Теорія трьох стилів, вимога ясності й чистоти, афористичності мови. Ієрархія жанрів: епопея, трагедія, дидактична поема, ода, байка, сатира. Жанри “низькі” і “високі”. Орієнтація в поезії переважно на “низькі” жанри. Хронологічні рамки українського класицизму, його найвидатніші представники (І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко).

Тема 2. Бурлескно-травестійна традиція в українській літературі Котляревщина: неоромантичне явище чи звичайна графоманія?

“Енеїда” і “Пісня на Новий 1805-й год...” як зразки жанрів і норми стилю української поезії 1810-1830-х років. У руслі традицій “Енеїди”. Розробка змісту, модифікації фабульної, сюжетної основи, система образів у поемі П. Білецького-Носенка “Горпинида, чи вхопленая Прозерпина” (1818); поема С. Александрова “Вовкулака” (1848) та її наповнення етнографічним матеріалом; “Вечорниці” П. Кореницького (1830-1840 рр.) як зразок розважального гумору. Поема Я. Кухаренка “Харко, запорозький кошовий” (початок 1840-х років), історичне наповнення твору. Переспів старогрецької пародії “Батрахоміомахія” в поемі К. Думитрашка “Жабомишодраківка” (1859). Відступ від бурлескних засобів у творах П. Писаревського (“Стецько”) та М. Макаровського (“Наталя”, “Гарасько”). Розвиток жанру оди. Ранні наслідування “Пісні...” І. Котляревського. “Ода – малороссийский крестьянин” К. Пузини: антикріпосницьке спрямування, вимога рівності народу і панів перед законом, апелювання до Бога, вимога гуманного ставлення до селян. Творчий розвиток традицій І. Котляревського, спад бурлеску в мові твору.

**Тема 3. Еволюція українського байкарства:
Петро Гулак-Артемівський (1790–1865), Левко Боровиковський (1806–1889),
Євген Гребінка (1812–1848), Павло Білецький-Носенко (1774–1856)**

Роки становлення П. Гулака-Артемівського. Викладацька діяльність у Харківському університеті. Літературна діяльність письменника: переклади з Д. Мільтона, Ж. Расіна, Ж. Деліля, Горація, Біблії, праця в журналі “Український вестник”. Зв’язок літературно-естетичних орієнтирів П. Гулака-Артемівського із засадами античної та світової байки. Новаторство байкаря у зв’язку з розвитком жанру в українській літературі. Функція утвердження, висміювання та заперечення в байці П. Гулака-Артемівського. Жанрові різновиди байки в доробку письменника («Пан та собака», «Солопій і Хівря, або Горох при дорозі»). П. Гулак-Артемівський та І. Красицький. Новаторство в жанрі романтичної балади. Зв’язок балади “Твардовський” з усною народною творчістю. П. Гулак-Артемівський і А. Міцкевич. Балада “Рибалка” і традиції західноєвропейської літератури. Літературна слава письменника.

Байкарська традиція в Україні і байки Є. Гребінки. Тематика байок та змалювання естетики народного життя (побут, звичаї). Жанрові особливості байок Є. Гребінки та розвиток народно-сатиричних традицій і творчого досвіду Г. Сковороди, І. Котляревського, П. Гулака-Артемівського.

Левко Боровиковський як поет-романтик, фольклорист, етнограф, учений-філолог. Вплив літературного гуртка І. Срезневського на становлення Л. Боровиковського як поета-романтика. Єдність образного мислення поета з образним світом народної поезії. Жанрове розмаїття поезії Л. Боровиковського (романтична балада, літературна пісня, елегійно-медитативна лірика, байка). Освоєння жанру балади у творчості (після “Рибалки” П. Гулака-Артемівського): балада “Маруся” як синтез запозиченого сюжету й українських фольклорно-етнографічних джерел. Оригінальні балади Л. Боровиковського (“Чарівниця”, “Вивідка”), їхні художні особливості. Образ відчуженої романтичної особистості у віршах “Журба”, “Козак”, “Рибалка”, “Палій”, “Волох”. Узагальнений образ України “козацьких часів” як країни ідеальних героїв (“Козак”, “Гайдамаки”, “Палій”). Патріотичні мотиви, байронічний тип героя. Збірка “Байки та прибаутки Левка Боровиковського”. Тип байки у творчості Л. Боровиковського та морально-дидактичне начало байок. Переклади й переспіви творів А. Міцкевича (“Фарис”, “Аккерманські степи”).

Художня і наукова творчість Павла Білецького-Носенка (1774–1856); змістові та структурні особливості його байок.

МОДУЛЬ 2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 УКРАЇНСЬКИЙ РОМАНТИЗМ РОМАНТИЧНА ЛІРИКА, ДРАМАТУРГІЯ ТА ПРОЗА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.

Тема 1. Романтизм як естетична система.

Особливості українського романтизму, головні представники, жанрова система

Романтизм як явище світового літературного процесу. Основні риси романтизму як художньої системи. Загострена увага до історії, культури, поетичної творчості народу як до системи народного мислення і світосприймання. Культивування національного елемента в темах і формах. Посилення історизму в літературі. Збагачення жанрової палітри, взаємопроникнення різних жанрів (жанровий синкретизм).

Типологічна єдність українського романтизму з основними маркерами світової романтичної художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Український романтизм як явище суверенне, зумовлене національним рухом, сформоване в силовому полі патріотичного національного піднесення. Участь українських романтиків у боротьбі за національне самовизначення, за утвердження основ художнього відтворення

народного життя і національної історії. Хронологічні межі українського романтизму. Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації (Харківська школа романтиків, "Руська трійця", Кирило-Мефодіївське братство), види культурно-громадської діяльності їхніх учасників: фольклористична робота, видавнича та народно-просвітницька діяльність. Філософські основи українського романтизму, його тематичні, жанрові і мовно-художні особливості. Основні тематично-стильові течії українського романтизму.

Основні тенденції розвитку романтизму на західноукраїнських землях. Суспільно-економічна і політична ситуація. Національне пробудження в Галичині. Преромантичні віяння: інтерес до історії, етнографії, фольклору "руського" та інших слов'янських народів. Громадсько-культурне угруповання "Руська трійця", просвітницько-романтичний характер його діяльності. Єднання зі всеслов'янським культурним рухом, орієнтація на національний і культурний поступ у Східній Україні. Історіософська концепція "Руської трійці". Рукописні збірники "Син Русі", "Зоря". Альманах "Русалка Дністровая" як "порив чуття людського серед загального затупіння та здичіння" (І.Франко). Ідея всеслов'янської єдності на сторінках оригінальних та перекладних творів альманаху. Жанрово-стильова палітра української романтичної поезії (балада, лірична пісня, елегія, медитація, сонет). Ліризація теми, суб'єктивізація мотивів як основна атрибутивна риса романтичної поезії А.Метлинського, Т. Шевченка, Є. Гребінки, Л. Боровиковського, О. Афанасьєва-Чужбинського, С. Писаревського, М. Маркевича, М. Костомарова, В. Забіли, М. Петренка, М. Шашкевича, Я. Головацького, І. Вагилевича, М. Устияновича, І. Гушалевича. Особливості фольклоризму української романтичної поезії. Трансформація народнопісенної персоніфікації і символіки; розвиток в поезії індивідуального творчого начала, увага до психології особистості, до ірраціональних глибин її душі. Внесок поетів-романтиків у розширення ідейно-тематичних меж поезії першої половини ХІХ ст., освоєння силабо-тонічної системи українського віршування.

Українські школи в польській і російській літературних традиціях. Переклади і переспіви з інших літератур. Оригінальна творчість, її основа.

Тема 2. Українська драматургія та проза 1-ої половини ХІХ ст.

У руслі традицій "Наталки Полтавки": "опери" П. Котлярова "Любка, або сватання в селі Рихмах" (1835), Я. Кухаренка "Чорноморський побит" (1836), С. Писаревського "Купала на Івана" (1838), К. Тополинського (Тополі) "Чари"(1834). "Історична комедіо-опера" К.-А. Гейнча "Поворот запорожців з Трапезунда". "Побут Малоросії в першу половину ХVІІІ століття" Р. Андрієвича. Перші твори галицької драматургії (І. Озаркевич, Р. Мох). Становлення водевілю (С. Петрушевич, І. Озаркевич, В. Гоголь, Г. Квітка-Основ'яненко). Романтична драматургія: М. Костомаров, Т. Шевченко, П. Куліш.

Українська проза першої половини ХІХ ст.: Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, М. Костомаров, М. Шашкевич, М. Устиянович, Т. Шевченко. Романтична художня проза. Білінгвізм творчої практики та «еміграція» талантів до інших літератур: В. Наріжний, О. Сомов, М. Гоголь, Є. Гребінка, М. Костомаров, Т. Шевченко.

Тема 3. Символічний феномен творчої долі Миколи Гоголя

Двомовність у творчості: проблема М. Гоголя. Життєвий і творчий шлях Миколи Гоголя (1809 – 1852). Погляд на Гоголя як на зрадника в українській літературі (І. Нечуй-Левицький, Є. Маланюк). Гоголь – український письменник, що писав російською мовою? Причини звернення Гоголя до російської мови. Прояви українськості Гоголя в епістолярії, наукових працях із фольклористики та історіографії. Українська тема у "Вечорах на хуторі біля Диканьки" та "Миргороді". Незакінчені твори. Повість "Страшний кабан", історичний роман "Гетьман", начерк драми з української історії. Поступове зникнення українських тем. Поява "Арабесок", "петербурзьких" повістей: "Невський проспект", "Портрет", "Записки сумасшедшого". Акцентування уваги на внутрішньому світі людини. Комедія "Ревізор": авторське розуміння цієї п'єси (її мета не викриття зовнішнього світу, а "душевного міста" (огидні чиновники – наші пристрасті; ревізор – совість, що пробудилась і

т.д.). "Мертві душі": негативне змалювання російської дійсності з погляду українського письменника. Трагедія Гоголя, який хотів заглибити свою вину перед Росією (друга частина "Мертвих душ"), але не зміг. "Вибрані місця з листування з друзями": високий духовний зміст і зв'язок із українською філософською традицією (Г. Сковорода). Високий моральний пафос, Гоголеве проповідництво. Нищівна критика В. Белінського ("Письмо к Гоголю" та письменникова відповідь на нього). Геніальність Гоголівського заглядання в майбутнє. Трагічність постаті Гоголя, його вплив на українську літературу. Роль Гоголя у формуванні національної свідомості.

Тема 4. Мозаїка творчих пошуків Євген Гребінка (1812–1848)

Життєва доля Є. Гребінки. Інтенсивна суспільно-культурна діяльність. Є. Гребінка як байкар і лірик. Особливості тематики та художньої структури байок Є. Гребінки. Поезії (романси) українською та російською мовами ("Черные очи", "Човен", "Українська мелодія"). Поетизація української минувшини ("Гетьман Свирговський", "Український бард", "Богдан"). Художня проза Є. Гребінки. Збірник "Рассказы пирятинца" і вплив гоголівських "Вечорів на хуторі біля Диканьки" на стильову манеру Є. Гребінки. Історична тематика в творчості Гребінки-прозаїка: повість "Нежинский полковник Золотаренко" та роман "Чайковский". Риси "натуральної школи" в оповіданнях та повістях "Кулик", "Записки студента", "Путевые записки зайца".

Тема 5. Творчість Амвросія Метлинського (1814–1870)

А. Метлинський (А. Могила) – типовий поет-романтик: відомості про життя. Науково-педагогічна, фольклористична та видавнича діяльність. Громадянська позиція А.Метлинського в суспільно-національних питаннях. Ідейно-тематична спрямованість, жанрове розмаїття та художні особливості збірки "Думки і пісні та ще дещо". Естетичний ідеал поета – вільний козак, патріот батьківщини, її захисник ("Козак та буря", "Козача смерть", "Смерть бандуриста", "Підземна церква"). Засоби романтичного письма – контраст, образ-символ, трагізм ситуації ("Степ", "Чарка", "Спис", "Гетьман"). Особливості індивідуального стилю поета. Зразки дидактично-побутової ("Ніч", "Перекотиполе"), побутової ("Дитина-сиротина", "Старець"), пейзажної лірики ("В'язонько", "Добридень"). Перекладацька діяльність. Історико-літературне значення творчості А. Метлинського в контексті становлення українського романтизму.

Тема 6. Життя і творча спадщина Миколи Костомарова (1817–1885)

М. Костомаров (Ієремія Галка) – видатний український історик, етнограф, критик, публіцист, письменник. Основні віхи життєвого шляху. Харків і Київ у житті і творчій долі М.Костомарова. Участь у Кирило-Мефодіївському братстві. Поетичні збірки "Українські балади" та "Вітка". Тематична та змістова багатозначність поезій М.Костомарова. Художнє осмислення минулого ("Ластівка", "Могила", "Згадка", "Співець Митуса"). Поетичний антропоморфізм як своєрідне втілення народної моралі в баладах "Брат з сестрою", "Явір, тополя, береза", "Ластівка". Громадянські мотиви лірики М. Костомарова ("На добраніч", "Клятьба", "Слов'янам", "Пан Шульпіка").

Драматичні твори М.Костомарова – перші зразки історико-романтичної драматургії в новій українській літературі. Своєрідність змалювання національно-визвольної війни українського народу проти експансії Польщі у драматичній поемі "Сава Чалий". Ідея християнського всепрощення демократизму і класової гармонії в трагедії "Переяславська ніч". "Кремуций Корд" як визначний драматичний твір доби романтизму.

Фольклорна, етнографічно-побутова тематика ранньої прози М. Костомарова ("Казка про дівчину-семилітку", "Торба", "Лови"). Історична белетристика російською мовою ("Сын", "Холоп", "Сорок лет", "Черниговка", "Кудеяр"). Значення творчості М. Костомарова в новій українській літературі.

Тема 7. Романтична пісенна лірика

Віктор Забіла (1808 – 1869): типовий поет-романтик, співець людського почуття. Збірка "Співи крізь сльози". Естетизація стану закоханості, любовного почуття у віршах В. Забіли ("Пісня", "Пугач", "Повіяли вітри буйні"). Жанр романсу у творчості В. Забіли ("Соловей", "Гуде вітер вельми в полі"). Суспільні проблеми у віршах "Маруся", "Сирота", "Зовсім світ перевернувся". Особливості образного світу, поезики і жанрової специфіки творчості Віктора Забіли.

Олександр Афанасьєв-Чужбинський (1816-1875) як представник романтичної пісенної лірики ("Скажи мені правду, мій добрий козаче"). Випускник Ніжинського ліцею. Творчі контакти з Є.Гребінкою і Т.Шевченком. Професійний літератор і активний учасник російського літературного процесу. Етнографічна двотомна праця "Поездка в Южную Россию". Українські твори, надруковані в альманахах "Ластівка", "Молодик". Відгуки на смерть Т.Шевченка (вірші та промови). "Воспоминания о Т. Г. Шевченко" – одне з найцінніших мемуарних джерел, присвячених великому поетові. Особливості романтичної лірики О. Афанасьєва-Чужбинського.

Михайло Петренко (1817 – 1862) – талановитий поет-лірик. Культ почуття, душевного переживання в поезіях "Тебе не стане в сих місцях", "Туди мої очі, туди моя думка". Народнопісенна основа поезій "Ой, біда мені, біда", "Минулися мої ходи", "Чого ти, козаче, чого ти, бурлаче". Вияв характерного для романтичної традиції космічного світосприйняття у творчості М. Петренка (цикл "Небо" – "Дивлюся на небо", "По небу блакитнім очима блукаю"). Своєрідність трансформації народнопоетичної образності, індивідуально-особистісне, літературне начало в поезії М. Петренка.

Поетає minor українського романтизму (М. Маркевич, О. Шпигоцький, О. Бодяньський, О. Корсун, Ф. Морачевський).

Тема 8. Романтизм у Західній Україні

Маркіян Шашкевич (1811 – 1843) – видатний поет-романтик, громадсько-культурний діяч. Життя і громадсько-наукова діяльність. М. Шашкевич і літературно-громадське угруповання "Руська трійця". Романтичні засади оригінальної творчості. Громадянська лірика ("Слово до читателів руського язика", "Руська мати нас родила", "Другові", "Побратимові", "Відкинь той камінь, що ти серце тисне"). Епічно-історична поезія ("О Наливайку", "Хмельницького обступленіє Львова", "Болеслав Кривоустий під Галичем"). Пейзажна та інтимна лірика ("Туга", "Веснівка", "Думка", "До милої", "Місяченько круглоколий", "Розпука", "Над Бугом", "Сумрак вечірній"). Новаторство прози М.Шашкевича ("Олена", "Русланові псалми"). М.Шашкевич як критик. Перекладацька діяльність. М. Шашкевич як предтеча І.Франка.

Яків Головацький (1817 – 1888) – поет, учений-славіст, педагог, громадський діяч. Учасник "Руської трійці". Роль Я.Головацького в організації видання альманахів "Русалка Дністровая" та "Вінок русинам на обжинки". Оригінальна поетична спадщина Я. Головацького. Притчево-алегоричний вірш "Весна". "Два віночки" як імітація фольклорної балади. Патріотичні мотиви лірики ("Туга за родиною", "Руський з руським повстрічався", "Братові з-за Дунаю").

Іван Вагилевич (1811 – 1866) – поет, фольклорист, етнограф, громадський діяч. Учасник "Руської трійці". Фольклористична діяльність. Оригінальна творчість українською і польською мовами. Легендарно-історична поема "Мадей". Романтична балада "Жулин і Калина". Польськомовні вірші ("Друже-брате", "Розпач", "Спомин", "Життя", "Туга"). І.Вагилевич як учений і перекладач.

Інші західноукраїнські письменники, учасники літературного відродження: М. Устиянович («Месть верховинця»), А. Могильницький.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3
Тарас Шевченко (1814 – 1861): життєва і творча доля
Універсалізм творчості Пантелеймона Куліша (1819 – 1897)

Тема 1. Тарас Шевченко: життя і творчість раннього періоду (1837 – 1843)

Т. Шевченко – геній України, речник національного й соціального визволення українського народу. Завершення в творчості Шевченка процесу становлення нової української літератури і початок нової епохи в її історії. Багатогранність творчої діяльності Шевченка: поет, прозаїк, драматург, художник. Періодизація творчості. Заслуга І. Франка в науковому визначенні періодів життя і творчості Шевченка. Рання поезія (1837 – 1843). Життя Т. Шевченка до викупу з кріпацтва, викуп, навчання в Петербурзькій академії мистецтв. Оточення.

"Кобзар" 1840 року. Тема ролі поета, в житті народу ("Думи мої", "Перебендя", "На вічну пам'ять Котляревському", "До Основ'яненка"). Мотиви туги і смутку в ранніх ліричних поезіях (думках) – "Тече вода в синє море", "Тяжко-важко в світі жити"). Новаторство Шевченка – автора балад "Причинна", "Тополя", "Утоплена". Віршовані послання на історичні теми ("До Основ'яненка", "Н.Маркевичу"), вірші та героїко-романтичні поеми ("Іван Підкова", "Тарасова ніч", "Гамалія"). Поема "Гайдамаки" як найвидатніший твір Шевченка на історичну тему. Соціально-побутові поеми раннього періоду. "Катерина". Гуманізм, національно-соціальні узагальнення, драматизм сюжету.

Звернення поета до російської мови на початку 40-х років у поемах та драматичних творах. Поема "Слепая". Поглиблення трагічного образу жінки. Пошуки героя, який прославив би "свободу на рабской землі" (романтична поема "Тризна", 1843).

Драматичні твори. Драматизм і драматургічні елементи в поезії Шевченка. Романтична трагедія "Никита Гайдай". Історична драма "Назар Стодоля". Романтичний характер конфлікту. Багатогранність у змалюванні характерів. Розвиток традицій і новаторство у драмі. Зв'язок з драматургією І. Котляревського та М. Костомарова.

Тема 2. Тарас Шевченко: життя і творчість періоду "трьох літ" (1843 – 1847)

Перебування Т. Шевченка в Україні в 1843 – 1844 роках. Враження від подорожі – основа ідейно-творчого "прозрівання" поета. Лірика 1843 – 1845 років. Т. Шевченко про її характер порівняно з раннім періодом (вірш "Три літа"). Болючі роздуми про те, що народ у неволі, Україна гине ("Розрита могила", "Чигрине, Чигрине", "Чого мені важко"). Вірші-присвяти "Гоголю", "Заворожи мені, волхве".

Втілення ідеї громадянської сутності людини, відповідальності перед народом і вітчизною ("Минають дні"). Образ сім'ї вольної нової в "Заповіті". Нові риси балад Шевченка часу "трьох літ" ("Лілея", "Русалка").

1843 – 1847 роки – "період соціальних поем" у творчості Шевченка. Поема "Сон". Своєрідна композиція, що служить розкриттю суті всієї самодержавної машини. Жанрові ознаки: "комедія", прийом "сну", поєднання фантастичного й реального. Поема "Кавказ". Питання жанру. Образ Прометея – символ непереможності народу. Поема "Кавказ" як "великий вибух чуття" (І. Франко). Поема "Єретик". Ідея єднання слов'янських народів. Уславлення національно-визвольної боротьби чеського народу. Трагізм і оптимізм, героїка та сатира в творі. Послання "І мертвим, і живим...". Жанр послання, його традиція і новаторство. Заклик служити своєму народові. Пафос послання, афористичність висловлення. Поема "Великий льох" – один із найскладніших творів Шевченка. Визначення жанру як "містерії", алегоричність і символіка образів. Образ "Великого льоху" як символ героїчного минулого українського народу. Соціально-побутові поеми "Наймичка", "Сова", "Відьма", "Невольник". Звеличення моральної чистоти, глибокої материнської любові в цих поемах.

Тема 3. Тарас Шевченко: життя і творчість періоду заслання (1847 – 1857)

Участь Шевченка в Кирило-Мефодіївському братстві. Розгром братства. Арешт Шевченка. Цикл "В казематі ": тематичний спектр, жанрове і мовно-поетичне багатство. Патріотичні, ліричні, народнопісенні "позатюремні" мотиви. Заслання Шевченка в Орськ. Продовження творчості всупереч забороні. Поезія мужності, нескореності ("О думи мої..."). Розпач і оптимізм, мотиви суму за батьківщиною ("Лічу в неволі дні і ночі" та ін.). Звертання до форми спогадів, внутрішнього монологу ("Мені тринадцятий минало", "Не гріє сонце на чужині", "І золотої, й дорогої...", "Хіба, самому написати..."). Патріотичні мотиви, нове бачення України ("А.О.Козачковському", "Гори мої високі", "І виріс я на чужині", "Якби ви знали, паничі"). Мотиви любові до всіх пригноблених народів ("Ще як були ми козаками", "У бога за дверми лежала сокира"). Еволюція жанру поеми ("Княжна", "Царі", "Варнак", "Марина"). Вірші на зразок народних пісень ("Та не дай, Господи, нікому", "Якби мені черевики", "І багата я" та ін.). Другий арешт, слідство, повторна заборона писати. Перерва в поетичній творчості.

Проза. Історія написання і літературна доля повістей Шевченка, їхня домінуюча проблематика: доля кріпака-інтелігента ("Художник", "Музикант"); доля покритки ("Наймичка", "Капітанша"); показ морального розкладу панства ("Княгиня", "Несчастный"); проблема виховання ("Близнецы"). Автобіографічні елементи в белетристиці Т. Шевченка.

Тема 4. Тарас Шевченко: життя і творчість останніх років життя (1857 – 1861)

Звільнення Шевченка з неволі. Перебування в Нижньому Новгороді, Москві. Відновлення поетичної творчості. Поема "Неофіти". Зміст твору, ідейне спрямування. Алгоритмічність образів. Незакінчена поема "Юродивий". Задум поета. Уславлення жертвності борця за волю. Триптих "Доля", "Муза", "Слава" – самоусвідомлення чесності й нескореності поета та громадянина. Життя в Петербурзі. Праця в Академії мистецтв. Піднесення революційного настрою Шевченка. Слово на сторожі коло "людей закованих", "рабів німих" ("Подражаніє 11 Псалму"). Образ сокири, заклики до селянської революції ("Я не нездужаю...", "О люди! люди небораки!.."). Патріотичний пафос поезії "Осія. Глава XIV". Подорож до України 1859 року. Третій арешт. Повернення до Петербурга. Соціально-філософська поема "Марія": величний образ Богоматері, гуманістичний пафос поеми. 1860 рік у творчості Шевченка. Символіка вірша "І Архімед, і Галілей". Вірші-мініатюри ("Дівча любе, чорнобриве", "Ой діброво – темний гаю!" "Подражаніє сербському", "Титарівна-Немирівна" та ін.). Фольклорні стилізації ("Над Дніпровою сагою", "Тече вода з-під явора"). Мотив смерті ("Чи не покинуть нам, небого?"). Від помсти до милосердя і всепрощення ("Молитва", "О люди, люди небораки!", "Хоча лежачого й не б'ють", "І день іде, і ніч іде", "Бували війни й військові чвари"). Прозирання в майбутнє ("Сон", "Ісаія. Глава 35"). "Журнал" як твір мемуарно-публіцистичного характеру, щоденний нотатник. Значення "Журналу" для вивчення біографії, суспільно-політичних, філософських та естетичних поглядів Шевченка. Смерть Шевченка. Похорон. Перевезення поета в Україну. Шевченко в оцінці критики. Шевченко в народній пам'яті. Основні проблеми шевченкознавства, напрями досліджень. Шевченко і сучасність. Образ Шевченка в художній літературі. Світова велич Шевченка.

Тема 5. Перипетії долі та творчі іпостасі Пантелеймона Куліша

Пантелеймон Куліш (1819–1897) – етнограф, фольклорист, співзасновник журналу "Основа", перекладач Біблії й Шекспіра, творець українського правопису ("кулішівки"). Навчання в Київському ун-ті. Поема "Україна", оповідання "Орися" (спроба наслідування "Іліади" й "Одісеї"). Викладач російської словесності у Луцькій, Київській та Рівненській гімназіях, лектор із російської мови для іноземних студентів у Петербурзькому університеті. Участь у Кирило-Мефодіївському братстві; 1847 р. (рік великого щастя і водночас найбільшої драми в житті письменника) після одруження з О. Білозерською (псевд. Ганна Барвінок), на якому старшим боярином був Т. Шевченко, був заарештований за участь у Кирило-Мефодіївському братстві. Вирок Миколи І: «Запретить писать и сослать на службу в Вологду»; звільнений у 1850 р. (покаявся) – із заборону працювати в освіті та друкуватися.

Переїхав до Петербурга, де писав: "Але що мені в цьому розумному місті замінить звуки рідної мови і краєвиди моєї Батьківщини". Цитував В. Скотта: "Я помер би, коли б довго не бачив Шотландії" (алегоричний натяк на ностальгію за батьківщиною). Видавнича діяльність: 1857 видав "Грамотку", буквар, "Чорну раду", "Нар. оповідання" М.Вовчка; 1856–1857 рр. видав фольклорно-етнографічний збірник у 2-х т. «Записки о Южной Руси», висока оцінка Т. Шевченка, який назвав видання "брильянтом в сучасній історичній літературі"; 1860 р. – альманах «Хата»; брав участь у редагуванні україномовного журналу «Основа» (1861–1862), який виходив у Петербурзі. 1864 р. був на царській службі у Варшаві. У 1868–1871 роках жив в Італії, Австрії. 1877 назавжди залишив державну службу; збірка "Позичена кобза" (1897); автор романів "Алексей Однорог" і "Петр Иванович Березин и его семейство", поеми "Маруся Богуславка", "Магомет і Хадиза", "Солониця"; описав своє навчання у Новгород-Сіверській гімназії у повістях "История Ульяны Терентьевны" і "Яков Яковлевич". Літературну діяльність Куліш розпочав у 1840-х рр. Виявив себе як талановитий поет, прозаїк, драматург, майстерний перекладач та проникливий літературний критик. У журналі «Основа» надрукував історичні нариси «Хмельниччина» та «Виговщина», писані українською мовою. Останні роки життя провів на власному хуторі Мотронівка на Чернігівщині. Праця над україномовним перекладом Біблії (Б. Грінченко свідчив, що П. Куліш, «уже лежачи в останній день без пам'яті, водив пальцем у повітрі – він «писав», закінчуючи переклад «Біблії»; вийшло по смерті в 1903 р. (завершували переклад І. Нечуй-Левицький та І. Пулюй). П. Куліш: «Я бачу в перекладах найкращу пробу мови щодо її здібності, живописності, гармонії». Контroversійний резонанс публіцистики й історичних досліджень. Білінгвізм у творчості. Висока творча продуктивність – один із найбільших українських письменників-універсалістів. Поетичні збірки: «Досвітки» (1862), «Хуторна поезія» (1882), «Дзвін» (1893), «Позичена кобза» (1897), «Хуторні недогарки». Поеми: «Україна» (1843; за зразок – думний народний епос), «Куліш у пеклі», «Солониця», «Магомет і Хадиза», «Великі проводи», «Грицько Сковорода», «Дон-Жуан», «Маруся Богуславка» (за мотивами народної думи), «Куліш у пеклі». Автобіографічний роман у віршах «Евгений Онегин нашего времени». Романи: «Алексей Однорог», «Петр Иванович Березин и его семейство». Драматична трилогія: «Байда, князь Вишневецкий», «Цар Наливай», «Петро Сагайдачний». Обертони поетичної спадщини П. Куліша: долання Шевченкових інтонацій, пошук власного голосу. Заспівний акорд – поема «Україна (1843)»: невдача чи заявка про право на власний творчий пошук? Лейтмотивна проблематика, особливості композиції та стилю. Народна думка як зразок: стилізація чи апробація можливостей. Роль збірки «Досвітки» в українській поетичній культурі пошевченківської епохи. Чому П. Куліш вийшов у поетичних шатах лише після смерті Т. Шевченка? Що мав на увазі М. Євшан, коли стверджував: «Те, що Шевченко лише вгадував своєю великою душею, розвивав далі свідомо великий дух – Куліш...» Лейтмотиви поезії збірки «Хуторна поезія». Оцінка І. Франка. Збірка «Дзвін»: розпросторення власного тембру. Розмаїття жанрових форм, стильових шукань, діапазон мотивів. Текст як поле для творчої дуелі велетнів: «Великі проводи» versus «Гайдамаки». Т. Шевченко у поетичному дзеркалі П. Куліша. Орієнтальна тема в ліро-епосі П. Куліша («Магомет і Хадиза», «Маруся Богуславка»): специфіка компоновання текстів та опрацювання сюжетів. Віршована драматургія П. Куліша. Перекладацька творчість як тест на зрілість: місія П. Куліша. Роман "Чорна рада. Хроніка 1663 року" (1857) – перший національний історичний роман в українській літературі; історичне джерело – "Літопис Самовидця". Про задум "Чорної ради": "Страшно подумати, що народ український, котрий настільки активно брав участь у подіях роду людського, не в змозі був розповісти про своє життя в історичному романі". Перша редакція українською мовою 1845-1846 р. не була опублікована через арешт письменника; друга редакція створена 1850 р.; роман був опублікований і в авторському вільному перекладі російською в журналі «Русская беседа» 1857 р. Цього ж 1857 р. в Петербурзі вийшов окремими виданнями українською та російською мовами. Чорний колір символ соціальної належності учасників ради та руїни й анархії, що зводить нанівець державотворчі задуми козацької еліти. Історична основа твору (Ніжинська рада 1663 р., в ході якої фатальну роль відіграв простолоуд). Інтимні колізії («любобний чотирикутник») в романній акції та їхня непов'язаність із основним конфліктом. Дволінійна структура сюжету: 1) політична або

історико-суспільна («чорна» рада, вибори гетьмана, трагічні наслідки) та 2) інтимно-особистісна (любовний «чотирикутник»: Леся Череванівна – Петро Шраменко – Яким Сомко – Кирило Тур). Композиційний прийом образу дороги (шляху). Образ автора. Самобутня природа твору П. Куліша: чи «Чорна рада» – «вальтерскоттівський» роман? Тяжіння до «дегероїзації» минувшини як стрижнева ідеологічна й естетична засада письменника. Система людських образів у творі: особливості змалювання чоловічих і жіночих образів. Український вибір власного національного поступу: Виговський, Сомко чи Брюховецький? Образ московії в романі: істина та її викривлення. Фольклорна стихія, мовне багатство. Сильова розмитість: грані романтичного й реального.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Українська байка першої половини XIX ст.	2
2.	Котляревщина: графоманія чи вияв преромантизму?	2
3.	Українська романтична лірика 20-40-х років XIX ст.	2
4.	Світоглядний і творчий феномен М. Гоголя	2
5.	Художня проза Є. Гребінки	2
6.	Художня проза М. Костомарова. «Закон Божий. Книги буття українського народу»	2
7.	Поезія та драматургія М. Костомарова Т. Шевченко-драматург	2
8.	«Руська Трійця»: діяльність і творча спадщина. Альманах «Русалка Дністровая»	2
9.	Первістки західноукраїнської романтичної прози	2
10.	Життя і творчі пошуки Тараса Шевченка в ранній період (1837 – 1843)	2
11.	Художній світ поеми Т. Шевченка «Гайдамаки»	2
12.	Період «трьох літ» (1843–1847) у житті і творчості Т. Шевченка	2
13.	Творчість Тараса Шевченка періоду заслання. Змістові й естетичні особливості Шевченкової прози	2
14.	Життя і творчість Т. Шевченка останніх років життя (1857–1861)	2
15.	Поетична творчість П. Куліша: шлях до власного голосу	2
16.	Перший роман української національної літератури: «Чорна рада» П. Куліша	2
РАЗОМ		32

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Прочитати рекомендовані тексти. Окреслити жанрові особливості тексту; дати характеристику образів; визначити особливості стилю письменника; назвати риси тексту, які вказують на його належність до українського літературного процесу першої половини XIX ст. Обґрунтувати відповідь	30
2.	Опрацювати літературно-критичні статті, монографічні дослідження, інші довідкові матеріали відповідно до тематики	28
Разом		58

Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладання; групова дискусія; презентація. У процесі опитування доцільно застосовувати техніку навчальної дискусії, створення проблемної ситуації, інтелектуального експерименту.

Методи контролю

1. Усні відповіді на практичних (смінарських) заняттях, участь у дискусіях та із допомогою поточного модульного контролю.
2. Індивідуальні письмові завдання (реферати, есе, презентації).
3. Курс закінчується іспитом у формі усного опитування або тесту.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Іспит	Сума
Змістові модулі № 1	Змістові модулі № 2-3		
10	40	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту(роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
71 – 80	C		
61 – 70	D	задовільно	
51 – 60	E		
26 – 50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма та силабус.
2. Плани практичних занять і методичні вказівки до їх виконання.
3. Конспекти лекцій.
4. Підручники та посібники.
5. Базова та допоміжна література, тексти художніх творів.
6. Завдання для самостійної роботи (на основі запропонованих питань до іспиту).
7. Завдання для здійснення контролю: питання для усних відповідей, питання для екзаменаційного контролю, теми рефератів (за тематикою практичних занять і питань до іспиту).

**Підручники, навчальні посібники,
корпуси історії літератури, довідкова література**

1. Гром'як Р.Т. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX ст.). Тернопіль, 1999.
2. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995.
3. Животко А. Історія української преси. Київ, 1999.
4. Зеров М. Українське письменство XIX ст. // Зеров М. Твори: у 2 т. Т. 2. Київ, 1990.
5. Історія української літератури (перші десятиріччя XIX століття) / за ред. П.П. Хропка. Київ, 1992.
6. Історія української літератури XIX ст.: у 3-х кн. / за ред. М. Яценка. Київ: Либідь, 1995. Кн. 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_XIX_stolittia_Kn1.pdf
7. Історія української літератури XIX ст.: у 2-х кн. Київ, 2005. Кн. 1
8. Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія: у 3-х кн. / за ред. П.М. Федченка. Київ, 1996. Кн. 1.
9. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т.Громяка, Ю.І. Коваліва, В. І. Теремка; друге вид., випр., доп. Київ: ВЦ "Академія", 2007.
10. Українська драматургія першої половини XIX ст. Маловідомі п'єси. Київ, 1958.
11. Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років: хрестоматія: у 2-х т. / Л.Т. Сенік (ред.). Львів, 2002. Т. 1.
12. Українські поети-романтики. Поетичні твори. Київ, 1987.
13. Українські поети-романтики 20-40-х років XIX ст. Київ: Дніпро, 1968.
14. Харківська школа романтиків: у 3-х т. Харків, 1930.
15. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль, 1994.

**Праці викладачів кафедри української літератури
імені акад. М. Возняка ЛНУ ім. Івана Франка**

16. Бондар Л. Шість світів "Причинної" // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Харків, 1995. Т. 5. С. 91–102.
17. Бондар Л. Шевченків "Кобзар" 1840 р.: долання стереотипів // Українська філологія: школи, постаті, проблеми: збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, присвяченої 150-річчю від часу заснування кафедри української словесності у Львівському університеті: у 2-х ч. Львів, 1999. Ч. I. С. 241-247.
18. Бондар Л. Універсум «Причинної» // Слово і час. 2005. № 3.
19. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. Львів: Науково-видавниче товариство «Академічний Експрес», 1999. 280 с.
20. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму: проблема національного й інтернаціонального. Львів, 1983.
21. Комаринець Т. Тарас Шевченко і народна творчість. Київ, 1963.
22. Крохмальний Р. Метаморфози в поезії Миколи Костомарова // Українська філологія: досягнення, перспективи (до 145-річчя заснування кафедри української філології у Львівському університеті). Львів, 1994. С. 219–222.
23. Крохмальний Р. Метаморфоза і текст (семантична, структуротворча та світоглядна роль переміни художнього образу): монографія. Львів, 2005.
24. Скоць А.І. Шевченковзнавчі студії: декалог. Львів, 2006.
25. Чопик Р. Гоголь – Гоголь – і чорт // Слово і Час. 2008. № 10. С. 61–67.
26. Чопик Р. Між Франком і Сквородою: кордоцентричні засади пізнання дошевченківського періоду нового українського письменства // Українське літературознавство. 2019. Вип. 84. С. 173–183.

Додаткова література
(монографії, методичні праці, статті, спогади, рецепція)

27. Арендаренко І. Преромантизм // Арендаренко І. По дорозі й назустріч (англійська та українська романтична поезія: порівняльна типологія і поетика). Київ: Фоліант, 2004. С. 13–31.
28. Багрій Р. Шлях сера Вальтера Скотта на Україну (“Тарас Бульба” М. Гоголя і “Чорна рада” П. Куліша в світлі історичної романістики Вальтера Скотта). Київ, 1993.
29. Балеї С. З психології творчості Шевченка. Черкаси, 2001.
30. Барабаш Ю. “Коли забуду тебе, Єрусалиме...”: Гоголь і Шевченко. Харків, 2001.
31. Барабаш Ю.Я. Тарас Шевченко: Імператив України: історіо- й націософська парадигми. Київ, 2004.
32. Білецький О. Українська проза першої половини XIX ст. (від Квітки до “Основи”) // Білецький О. Зібрання праць: у 5 т. Київ, 1965. Т. 2.
33. Білецький О. “Русалка Дністровая” // Білецький О. Зібрання праць: у 5 т. Київ, 1965. Т. 2.
34. Блик О. Роль Харківського університету у розвитку української літератури 20-40-х років XIX століття: інтелектуальний рух та захоплення національними традиціями // [Електронний ресурс] // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2014. Вип. 29. С. 191–200. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvz_2014_29_22.
35. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX століття. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2001.
36. Бовсунівська Т. Українська бурлескно-травестійна література початку XIX століття в аспекті функціонування комічного. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2006.
37. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму. Част. 1: Етногенез та теогенез. Київ: ІЛ НАНУ, 1997.
38. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму. Част. 2: Ейдетика. Київ: КСУ, 1998.
39. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури // Бойко Ю. Вибрані праці. Київ, 1992. С. 11–73.
40. Бондар Л. Шість світів “Причинної” // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Харків, 1995. Т. 5. С. 91–102.
41. Бондар Л. Шевченків “Кобзар” 1840 р.: долання стереотипів // Українська філологія: школи, постаті, проблеми: збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, присвяченої 150-річчю від часу заснування кафедри української словесності у Львівському університеті: у 2-х ч. Львів, 1999. Ч. I. С. 241–247.
42. Бондар Л. Універсум «Причинної» // Слово і час. 2005. № 3.
43. Бондар Л. Шевченків “Кобзар” 1840 р.: долання стереотипів // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. Збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті. Львів, 1999. Ч. I. С. 241–247.
44. Бондар М. Нова українська література. Київ, 2003.
45. Бондар М. Перший жанровий зразок української художньої прози (“Микола Коваль” М. Венгера) // Київська старовина. 1999. № 3.
46. Боронь О. Повісті Тараса Шевченка і західноєвропейські літератури. Рецепція та інтертекстуальні зв’язки / вид. друге. Київ: Критика, 2015.
47. Бурлеск і травестія в українській поезії першої половини XIX ст. Київ, 1986.
48. Вавжинська Ю.М. Тарас Шевченко і польський романтизм (топіка і символіка профетизму, лицарства, тиранії): дис. ... кандидата філол. наук: 10.01.05. Київ, 2006. 217 с.
49. Вінок Маркіянові Шашкевичу. Поезії, статті, виступи, хроніка. Київ, 1987.
50. Возняк М. До письменської діяльності Левка Боровиковського // Записки НТШ. Т.136–137. Львів, 1925. С. 225–237.
51. Возняк М. Історія української літератури / 2-е вид., випр. Львів: Світ, 2012.
52. Возняк М.С. Історичне значення діяльності Маркіяна Шашкевича // Наукові записки Інституту суспільних наук НАН України. Львів, 1953. Т. I.

53. Волинський П.К. Іван Котляревський. Життя і творчість. Київ, 1969.
54. Вороний М. Пантелеймон Куліш // Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика. Київ, 1996. С. 566–575.
55. Гнідан О. Мотиви лірики Амвросія Метлинського // Гнідан О. Історія української літератури ХІХ – початку ХХ ст.: практичні заняття. Київ, 1987.
56. Гончар О. Григорій Квітка-Основ'яненко: життя і творчість. Київ, 1969.
57. Гончар О. Григорій Квітка-Основ'яненко. Семінарії. Київ, 1974.
58. Гончар О.І. Зачарований небом: Романтичний світ М.Петренка – поета ХІХ ст. // Слово і час. 1997. № 11–12.
59. Грабович Г. До історії української літератури. Дослідження, есеї, полеміка. Київ, 2003.
60. Грабович Г. Поет як міфотворець: семантика символів у творчості Тараса Шевченка / 2-е вид., випр. і авториз. Київ, 1998.
61. Грабович Г. Семантика котляревщини // Грабович Г. До історії української літератури: дослідження, есеї, полеміка. Київ, 2003.
62. Гребінка Є. Твори: в 3-х т. Київ, 1980–1981.
63. Гром'як Р. Естетика Тараса Шевченка // Гром'як Р. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997 – 2007. Тернопіль: Джура, 2007. С. 39–76.
64. Гром'як Р.Т. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ ст.). Тернопіль, 1999.
65. Гром'як Р. Повість «Художник» як вияв естетичних поглядів Т. Шевченка // Гром'як Р. Давнє і сучасне. Вибрані статті з літературознавства. Тернопіль: Лілея, 1997. С. 91–100.
66. Гулевич Л. Микола Устиянович. Життя і творчість: [монографія]. Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2011.
67. Гундорова Т. Повернений Рим, або “Енеїда” Котляревського // Сучасність. 2000. № 4.
68. Дей О. Балада про невістку-тополю та її відгуки у творчості Т. Шевченка, С. Руданського та Ю. Федьковича // Народна творчість та етнографія. 1984. № 2. С. 49–58.
69. Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (16-20 ст.). Київ, 1969.
70. Денисюк І.О. Розвиток української малої прози ХІХ – початку ХХ ст. Львів, 1999.
71. Деркач Б., Косяченко В. Жанр байки в українській літературі // Українська байка. Київ, 1983. С. 3–27.
72. Деркач Б.А. П.П.Гулак-Артемівський // Гулак-Артемівський П. Поезії. Київ, 1989.
73. Деркач Б.А. Павло-Білецький-Носенко. Життя і творчість. Київ, 1988.
74. Дзюба І. З криниці літ: у 3-х т. Київ, 2002. Т. 2.
75. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ, 2008.
76. Дорошкевич О.К. Г. Ф. Квітка-Основ'яненко // Дорошкевич О.К. Реалізм і народність української літератури ХІХ ст. Київ, 1986.
77. Драгоманов М. Вибране. Київ, 1991.
78. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ, 1998.
79. Єнджеєвич Є. Українські ночі, або Родовід генія. Львів: Атлас, 1997.
80. Єременко О. Українська балада ХІХ ст.: історія жанру. Суми, 2004.
81. Єфремов С. Без синтезу. До життєвої драми П. Куліша // Єфремов С. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1993. С. 216–234.
82. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995.
83. Єфремов С. Провіяний Куліш // Єфремов С. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1993. С. 287–293.
84. Животко А. Історія української преси. Київ, 1999.
85. Жулинський М. Пантелеймон Куліш // Жулинський М. Із забуття – в безсмертя (сторінки призабутої спадщини). Київ, 1990. С. 43–66.
86. Жулинський М. Слово і доля: українські письменники ХІХ –ХХ ст.: навч. посібник. Київ, 2002.

87. Жулинський М. У праці каторжній, в трагічній самоті // Куліш П.О. Твори: в 2 т. Київ: Дніпро, 1989. Т. 1. С. 5–30.
88. Забужко О. Шевченків міф України: спроба філософського аналізу. Київ, 1997.
89. Задорожна Л. Євген Гребінка: літературна постать. Київ, 2000.
90. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. Київ, 1994.
91. Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. // Зеров М. Твори: у 2 т. Т.2. Київ, 1990.
92. І. П. Котляревський у критиці та документах. Київ, 1959.
93. Івакін Ю. Коментар до “Кобзаря” Шевченка. Поезії 1847–1861 рр. Київ, 1966.
94. Івакін Ю. Коментар до “Кобзаря” Шевченка. Поезії до заслання. Київ, 1964.
95. Івакін Ю. Нотатки шевченкознавця: літературно-критичні нариси. Київ, 1986.
96. Іван Котляревський у документах, спогадах, дослідженнях. Київ, 1969.
97. Іванишин П.В. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко: монографія. Київ: Академвидав, 2008.
98. Івашків В. Деякі особливості художнього мислення Пантелеймона Куліша у 1840-х роках // Записки НТШ. Праці філологічної секції. Львів, 1992. Т. ССХХІV. С. 71–88.
99. Івашків В. Пантелеймон Куліш і його “Чорна рада” // Куліш П. Чорна рада. Хроніка 1663 року. Київ, 1991.
100. Івашків В.М. Українська романтична драма 30–80-х років ХІХ ст. Київ, 1990.
101. Івашків В.М. Фольклор і література доби романтизму // Народна творчість та етнографія. 1985. № 2. С. 76–78.
102. Івашків В. Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 448 с.
103. Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – початку ХХ ст.: збірник статей / за ред. М.Т. Яценка. Київ, 1987.
104. Історія української літератури (перші десятиріччя ХІХ століття) / за ред. П.П. Хропка. Київ, 1992.
105. Історія української літератури ХІХ ст.: у 3-х кн. / за ред. М. Яценка. Київ: Либідь, 1995. Кн. 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_XIX_stolittia_Kn1.pdf
106. Історія української літератури ХІХ ст.: у 2-х кн. Київ, 2005. Кн. 1
107. Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія: у 3-х кн. / за ред. П.М. Федченка. Київ, 1996. Кн. 1.
108. Камінчук О. Поетика української романтичної лірики (проблеми просторової організації поетичного тексту). Київ, 1998.
109. Кирило-Мефодіївське товариство: в 3-х т. Київ, 1990.
110. Кирилюк Є. Т. Шевченко: життя і творчість. Київ, 1979.
111. Кирилюк Є.П. Іван Котляревський: життя і творчість. Київ, 1981.
112. Кирчів Р.Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці». Київ, 1990.
113. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Київ, 1998.
114. Козак С. Українська змова і месіанізм. Кирило-Мефодіївське братство. Івано-Франківськ, 2004.
115. Козак С. Український преромантизм (джерела, зумовлення, контексти, витоки). Варшава, 2003.
116. Колесса Ф. Студії над поетичною творчістю Т.Шевченка // Колесса Ф.М. Фольклористичні праці. Київ, 1970.
117. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму: проблема національного й інтернаціонального. Львів, 1983.
118. Комаринець Т. Тарас Шевченко і народна творчість. Київ, 1963.
119. Комариця М. Фольклорний символ балади: міф і ритуал // Українське літературознавство. Вип. 59. Львів, 1994. С.116–124.
120. Кониський О.Я. Тарас Шевченко-Грушівський: хроніка його життя. Київ, 1991.
121. Конкордація поетичних творів Тараса Шевченка: у 4-х т. Нью-Йорк, Едмонтон, Торонто, 2001.

122. Костенко А.І. Шевченко в мемуарах. Київ, 1965.
123. Костомаров М. Слов'янська міфологія. Київ, 1994.
124. Костомаров М. Твори: у 2-х т. Київ, 1990.
125. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография. Киев, 1989.
126. Котляревський І.П. Енеїда: поема / Коментар; уклад О. Ставицький. Київ, 1989.
127. Коцаренко Т. А. Метлинський – дослідник українських народних пісень // Слово і Час. 2006№ 11. С. 77–80.
128. Коцюбинська М. Етюди про поезику Шевченка: літературно-критичний нарис. Київ, 1990.
129. Коцюбинська М. Пoesика Шевченка й український романтизм // Матеріали до вивчення історії української літератури. Київ, 1961. Т. 2.
130. Крижанівський С. Амвросій Метлинський та Ієремія Галка // Могила (Метлинський) А., Галка Ієремія (Костомаров М.). Поезії. Київ, 1972.
131. Крижанівський С. Михайло Петренко: вчора, сьогодні, завтра // Слово і Час. 1993. № 11.
132. Крижанівський С.А., Ротач П.П. Визначний представник українського романтизму // Боровиковський Л. Повне зібрання творів. Київ, 1967.
133. Крохмальний Р. Метаморфози в поезії Миколи Костомарова // Українська філологія: досягнення, перспективи (до 145-річчя заснування кафедри української філології у Львівському університеті). Львів, 1994. С. 219–222.
134. Крохмальний Р. Метаморфоза і текст (семантична, структуротворча та світоглядна роль переміни художнього образу): монографія. Львів, 2005.
135. Куліш П. Віктор Забіла // Куліш П. Твори: у 2-х т. Київ, 1989. Т. 2.
136. Куліш П. Григорій Квітка-Основ'яненко і його повісті // Куліш П. Твори: у 2-х т. Київ, 1989. Т. 2.
137. Куліш П. Історичне оповідання // Куліш П. Твори: в 2-х т. Київ, 1994. Т. 1.
138. Куліш П. Повість про український народ. Львів, 2006.
139. Лепкий Б. Про життя і творчість Тараса Шевченка. Краків, 1944. 218 с.
140. Лепкий Б. Начерк історії української літератури. Мюнхен, 1991.
141. Лімборський І. Оссіанізм в українській літературі // Всесвіт. 1999. № 5–6. С. 141–146.
142. Лімборський І.В. Становлення художніх принципів сентименталізму в українській літературі XVII-XVIII ст. // Питання літературознавства. Чернівці, 1997. Вип. 4 (61).
143. Лімборський І. Сентименталізм в українській літературі. Київ, 1996.
144. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т.Громяка, Ю.І. Коваліва, В. І. Теремка; друге вид., випр., доп. Київ: ВЦ "Академія", 2007.
145. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. Київ, 1998.
146. Луцький Ю.О. Страдництво Миколи Гоголя, знаного також як Ніколай Гоголь / пер. з англ. Київ: Знання України, 2002. 114 с. (Серія «Гоголезнавчі студії»; вип. 11).
147. Майстренко М. Шевченко і античність. Одеса, 1992.
148. Маланюк Є. Гоголь – Гоголь // Маланюк Є. Книга спостережень. Статті про літературу. Київ, 1997.
149. Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький. Твори. Київ, 1982.
150. Матеріали до вивчення української літератури: у 5 т. Київ, 1960. Т. 2.
151. Мейзерська Т. Проблеми індивідуальної міфології: міфотворчість Шевченка. Одеса, 1997.
152. Микитенко Ю. Антична спадщина і становлення нової української літератури. Київ, 1991.
153. Мікушев В., Добровольський О. Михайло Петренко. “Дивлюсь я на небо...”: хронікально-документальна розповідь. Слов'янськ, 2002.
154. Мовчанюк В.П. Медитативна лірика Т.Г.Шевченка. Київ, 1993.
155. Мороз М.О. Іван Котляревський. Семінарій. Київ, 1969.
156. Мочернюк Н.Д. Сновидіння в поезиці романтизму: часопросторова специфіка / автореф. дис. на здоб. н. ст. к. філол. н. Тернопіль, 2005.

157. Наливайко Д. Історія і міфологія у Шевченка (у контексті європейського романтизму) // Наливайко Д. Теорія літератури та компаративістика. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 197–225.
158. Наливайко Д. Шевченко в контексті романтизму і націоналізму // Наливайко Д. Теорія літератури та компаративістика. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 197–225.
159. Нахлік Є.К. Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики. Львів, 2003.
160. Нахлік Є.К. Життя Пантелеймона Куліша. Наукова біографія. Київ: Укр. письменник, 2007. Т. 1.
161. Нахлік Є.К. Пантелеймон Куліш і “Руська трійця”: до проблеми ідеологічних шукань серед української інтелігенції ХІХ століття. Львів, 1994.
162. Нахлік Є.К. Світогляд і творчість Пантелеймона Куліша. Київ: Укр. письменник, 2007. Т. 2.
163. Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського: замовчувані інтерпретації, дискусійні проблеми, спроба нового прочитання (з погляду літературних напрямів і течій). Львів: ОЛПР, 1994.
164. Нахлік Є.К. Українська романтична проза 20–60-х років ХІХ ст. Київ, 1988.
165. Неборак В.В. Перечитана “Енеїда”: Спроба сенсового прочитання “Енеїди” Івана Котляревського на тлі зіставлення її з “Енеїдою” Вергілія. Львів, 2001.
166. Нудьга Г. Українська балада. Київ, 1970.
167. Нудьга Г. Два поети-романтики // Забіла В., Петренко М. Поезії. Київ, 1960.
168. Овсійчук В. А. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. Київ: Дніпро, 2001. 446 с.
169. Павличко С. Український романтизм: тяглість наряду як естетичний тупик // Павличко С. Теорія літератури. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. С. 491–496.
170. Павлюк М.М. Інтерпретація Псалтиря в поезії Т.Шевченка // Українська література в системі літератур Європи і Америки (ХІХ – ХХ ст.). Київ, 1997.
171. Пахаренко В.І. Незбагнений апостол. Черкаси, 1999.
172. Письменники Західної України 30-50-х років ХІХ ст. Київ, 1965.
173. Плющ Л. Екзод Тараса Шевченка. Навколо «Москалевої криниці»: дванадцять статтів. Київ, 2001.
174. Поліщук Я.О. Література як геокультурний проект: монографія. Київ: Академвидав, 2008. 304 с.
175. Попович М.В. Історія української культури. Київ, 2001.
176. Приходько П.Г. Шевченко й український романтизм. Київ, 1963.
177. Романтизм: між Україною та Польщею. Київ, 2003.
178. Русалка Дністрова (фотокопія з видання 1837 р.). Київ, 1972.
179. Русалка Дністровая. Документи і матеріали. Київ, 1989.
180. Сверстюк Є. Іван Котляревський сміється // // Слово і час. 1994. № 9 або у кн.: Сверстюк Є. На святі надій. Вибране. Київ: Наша віра, 1999. С. 253–282.
181. Сверстюк Є. Шевченко і час. Київ, 1996.
182. Світи Тараса Шевченка: у 2-х т. Нью-Йорк, 1991.
183. Сініцина А. Історико-філософські ідеї українського романтизму (Пантелеймон Куліш, Микола Костомарів). Львів, 2002. 160 с.
184. Скоць А.І. Шевченкознавчі студії: декалог. Львів, 2006.
185. Скринник М. Наративні практики української ідентичності: доба Романтизму. Львів, 2007. 367 с.
186. Скринник М. Ідейне підґрунтя українського романтизму // Записки НТШ. Т. ССХХІІ. Праці Історико-філософської секції. Львів, 1990. С. 201–215.
187. Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко: інтерпретації. Черкаси, 2003.
188. Смілянська В.Л. Літературна творчість Миколи Костомарова // Костомаров М.І. Твори: у 2-х т. Київ, 1990. Т. І.

189. Смілянська В.Л. «Святим огненным словом...». Тарас Шевченко: поетика. Київ, 1990.
190. Смілянська В., Чамата Н. Структура і смисл: спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка. Київ, 2000.
191. Смілянська В. Шевченкознавчі розмисли. Збірник наук. праць. Київ, 2005.
192. Спогади про Тараса Шевченка. Київ, 1982.
193. Тарас Шевченко. Більша книжка. Автографи поезій 1847–1860 рр. Київ, 1963.
194. Тарас Шевченко. Мала книжка. Автографи поезій Шевченка 1847-1850. Київ, 1984.
195. Ткачук М. Лірика Маркіяна Шашкевича. Тернопіль, 1999.
196. Ткачук М. Літературний портрет Миколи Костомарова // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. Тернопіль: ТНПУ, 2008. Вип. 24. С. 149–165.
197. Ткачук М. Поетика балад Левка Боровиковського. Тернопіль, 2000.
198. Українська драматургія першої половини ХІХ ст. Маловідомі п'єси. Київ, 1958.
199. Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років: хрестоматія: у 2-х т. / Л.Т. Сеник (ред.). Львів, 2002. Т. 1.
200. Українські поети-романтики. Поетичні твори. Київ, 1987.
201. Українські поети-романтики 20-40-х років ХІХ ст. Київ: Дніпро, 1968.
202. Филипович П. Поет огненного слова // Филипович П.П. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1991. С. 32–43.
203. Филипович П. Шевченкознавчі студії. Черкаси, 2001.
204. Франко І. «Тополя» Т. Шевченка // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Т. 28. Київ, 1980. С. 73–88.
205. Франко І. Дещо про «Марусю» Л. Боровиковського та її основу // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1982. Т. 33.
206. Франко І. До біографії та характеристики В. Забіли // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1982. Т. 37.
207. Франко І. Етнологія та історія літератури // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1981. Т. 29.
208. Франко І. М. Шашкевич і галицько-руська література // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1981. Т. 29.
209. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1984. Т. 41.
210. Франко І. Олександр Степанович Афанасьєв-Чужбинський // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1983. Т. 39.
211. Франко І. Осип Бодяньський // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1981. Т. 34.
212. Франко І. Поезії Віктора Забіли // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1982. Т. 37.
213. Франко І. Хуторна поезія П. А. Куліша // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1980. Т. 26. С. 161–179.
214. Харківська школа романтиків: у 3-х т. Харків, 1930.
215. Харківський університет ХІХ – початку ХХ століття у спогадах його професорів та вихованців / укл.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко, В.І. Кадєєв, С.М. Куделко, Б.К. Мигаль, С.І. Посохов; вст. ст. В.І. Іващенко. Харків, 2011. Т. 2.
216. Хропко П. Українська драматургія першої половини ХІХ ст. Київ, 1972.
217. Чамата Н. Ритміка Т.Г.Шевченка. Київ, 1974.
218. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль, 1994.
219. Чопик Р. Гоголь – Гоголь – і чорт // Слово і Час. 2008. № 10. С. 61–67.
220. Чопик Р. Між Франком і Сквородою: кордоцентричні засади пізнання дошевченківського періоду нового українського письменства // Українське літературознавство. 2019. Випуск 84. С. 173–183.
221. Шамрай А. Боровиковський як поет-романтик // Харківська школа романтиків. Харків, 1930. С. 84–126.

222. Шабліовський Є., Деркач Б. І. П. Котляревський – корифей української літератури // Котляревський І.П. Повне зібрання творів. Київ: Наукова думка, 1969. С. 5–37.
223. Шевельов Ю. 1860 рік у творчості Шевченка // ЗНТШ. 1992. Т. ССХХІV.
224. Шевченківський словник: у 2 т. Київ, 1976–1977.
225. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. Київ, 2001–2003. Т. 1– 6.
226. Шевчук В. «Енеїда» Івана Котляревського в системі літератури українського бароко. Розмисел. Львів: Сполом, 1998. 64 с.
227. Шерех Ю. Інший романтик, інший романтизм // Шерех Ю. Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеології. Київ, 1993.
228. Янищук О. Григорій Квітка-Основ'яненко в духовній історії України. Тернопіль, 2003.
229. Яценко М.Т. Гердеризм і українська літературно-теоретична думка доби романтизму // Українська література і системи літератур Європи і Америки (XIX – XX). Київ, 1997.
230. Яценко М.Т. Українська романтична поезія 20–30-х років XIX ст. // Українські поети-романтики. Поетичні твори. Київ, 1987.

Інтернет-ресурси

- Бібліотека української літератури. Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua/>
- Електронна бібліотека української літератури. Режим доступу: <http://www.utoronto.ca/elul/>
- Поетика. Бібліотека української поезії. Режим доступу: <http://poetry.uazone.net/>
- Ізборник. Режим доступу: <http://litopys.org.ua>